

Vekst uten utvikling - vi velger selv

ROLF ASPESTRAND

Årets Human Development Report fra FNs utviklingsprogram (UNDP) viser klart hvordan sammenheng mellom økonomisk vekst og menneskelig utvikling har feilet i alt for mange land og for alt for mange mennesker, skriver Rolf Aspestrand, UNDPs Nordiske Informasjonskontor.

Over 100 land, eller en tredjedel av jordens befolkning, har ennå ikke nådd den økonomiske utviklingen som de hadde for 10 år siden. Dette gjelder også industriland som Canada, Finland og Island. 19 av disse landene har ikke opplevd økonomisk vekst siden 1960. På tross av at verden som helhet opplever økt økonomisk vekst, blir gapet mellom rike og fattige stadig større.

Det som gjør det voksende gapet mellom fattige og rike særlig vanskelig å forsvare, er at vi i dag vet at de store forskjellene skyldes mer eller mindre beviste valg. Det er nemlig ingen automatisk sammenheng mellom økonomisk vekst og menneskelig utvikling. Det drømmer med andre ord ikke nødvendigvis på klokkeren når det regner på prestene. Rapporten understreker at fattigdomsreduksjon og sysselsetting må prioriteres og settes øverst på den politiske og økonomiske sakslisten om vi skal få en vekst som er bærekraftig. Og selv når koblingen mellom menneskelig utvikling og økonomisk vekst er etablert, må den sikres mot brå endringer i markedskreftene og i de politiske maktstrukturer.

Vi kan altså ikke lenger vente på at den økonomiske veksten skal komme de fattige til gode. Økonomisk vekst og menneskelig utvikling hører kun sammen om vi selv, eller et lands beslutningstagere, velger det. Ingen stor nyhet, kanskje. Men så lenge en fjerdedel av jordens befolkning fremdeles ikke har den helse, utdanning og ernæring som trengs for å trekke dem ut av fattigdommen, og denne gruppen vokser stadig, fortsetter vi tydeligvis å velge bort de fattige.

For det er de fattige som blir oversett når et land opplever økonomisk vekst. Og fattigdom viser seg å være langt mer enn mangel på inntekt. UNDP-rapporten introduserer i år en ny måleemhet for fattigdom, Capability Poverty Measure, eller CPM.

CPM definerer ikke fattigdom ut fra inntekt alene, eller mangel på inntekt (Income Poverty). Den ser på fravær av tre hovedelementer: Fravær av å kunne være frisk og veiernt, noe som vises ved antall barn under fem år som er undervektige; fravær av en sunn reproduktiv helse, som måles ved antall barn som fødes uten hjelp av helsepersonell; fravær av å kunne være utdannet og kunnskapsrik, som måles gjennom lese- og skrivekyndigheten blant kvinner. CPM tar særlig hensyn til undertrykkelse av kvinner fordi undertrykkelse av denne gruppen viser seg å ha en særlig negativ effekt på den menneskelige utviklingen i et land.

Sammenligner man fattigdom målt med den nye CPM og fattigdom målt gjennom inntekt alene (Income Poverty), får vi svært ulike resultater. Hele 37 prosent av utviklingslandene lever i fattigdom ifølge CPM, mens kun 21 prosent av utviklingslandene lever i fattigdom om man bare ser på inntekt. Dette viser med andre ord at fattigdom ikke kun er fravær av penger, men også fravær av den mentale og fysiske helse og utdanning som kreves for å løfte et menneske ut av fattigdommen.

» Økonomisk vekst og menneskelig utvikling hører kun sammen om vi selv, eller et lands beslutningstagere, velger det »

Fra 1980 til 1993 vokste for eksempel Pakistans økonomi med hele 6,2 prosent i året. Fattigdommen ifølge inntekt rammet likevel 34 prosent av befolkningen, altså langt over gjennomsnittet for et utviklingsland. Ser man på CPM, er hele 61 prosent av befolkningen i Pakistan fattige. Pakistan opplever altså en dramatisk økonomisk vekst, og likevel mangler 61 prosent av befolkningen den helse, utdanning og ernæring som trengs for å trekke landet ut av fattigdommen.

Ifølge Human Development Report er det særlig vekst uten sysselsetting som viser seg spesielt fattigdomsfremmende. En vekst der et lands økonomi vokser uten at det blir flere arbeidsplasser. Enkelt forklart betyr dette at for mannen i gaten vil økonomisk vekst først få en mening den dagen han opplever at han kan finne en produktiv og godt betalt jobb. Uten det vil han ikke kunne ta del i veksten og heller ikke komme seg ut av fattigdommen. Alternativet er det mange land opplever i dag, nemlig vekst uten sysselsetting.

Av 46 land som i de siste ti årene har opplevd økonomisk vekst, har

RETTFERDIG FORDELING: Japan har bevisst at rettferdig fordeling av offentlige og private ressurser kan gi bedre grunnlag for videre vekst.

bare 27 av disse opplevd vekst på arbeidsmarkedet. Problemet rammer både u- og i-land. Spania har for eksempel opplevd en årlig økonomisk vekst på 2,4 prosent mellom 1980 og 1993. Likevel har Spania nå en arbeidsledighet på hele 23 prosent. Ghana hadde en økonomisk vekst på 4,8 prosent mellom 1986 og 1991. I samme periode falt sysselsettingen med mer enn 13 prosent. Uten vekst er det vanskelig å skape jobber og øke lønningene. Med vekst skapes det ofte arbeidsplasser, men heller ikke her er det noen automatisk sammenheng.

Økonomisk vekst garanterer derfor hverken en vei ut av fattigdommen eller flere arbeidsplasser. Hva er det da som skal til?

Økonomisk vekst er faktisk en viktig del av svaret, men da en vekst som fører til flere valg for alle - ikke bare for noen få utvalgte.

Selv i tider med økonomisk tilbakegang har det vært mulig å se forbedringer i et lands menneskelige utvikling. Men slik fremgang kan ikke holdes ved like uten økonomisk vekst. På samme måte kan økonomisk vekst kun fortsette, eller være bærekraftig, hvis den også fremmer menneskelig utvikling. Disse to elementene må gå hånd i hånd.

Den tradisjonelle oppfatningen har vært at økonomisk vekst, særlig i den første fasen, automatisk fører til en svekket inntektsfordeling. Dette har vist seg å være feil. Nyere dokumentasjon viser at rettferdig fordeling av offentlige og private ressurser kan gi bedre grunnlag for videre vekst. Ja,

pan og Øst-Asia var pionerer i denne formen for en mer rettferdig utvikling. Kina, Malaysia og Mauritius har fulgt etter.

Bevisstheten om denne sammenheng mellom rettferdig fordeling og vekst burde ha vidtrekkende konsekvenser for alle beslutningstagere. Godt utviklede menneskelige ressurser og en god fordeling av disse ressursene kan sørge for en mer rettferdig fordeling - noe som igjen vil føre til maksimal vekst.

» Av 46 land som i de siste ti årene har opplevd økonomisk vekst, har bare 27 av disse opplevd vekst på arbeidsmarkedet »

Ifølge Richard Jolly, koordinator og forfatter av UNDPs Human Development Report, snakker de fleste politikere om arbeidsløshet og fattigdom, men deres politikk kommer tydeligvis til kort. For å sikre at sammenheng mellom økonomisk vekst og rettferdig fordeling skal kunne fungere i et land, må beslutningstagere og politikere bli overbevist om de positive resultatene.

Verdensbanken har gjennomført en studie av 192 land, og konkluderer med at bare 16 prosent av veksten kan forklares med fysisk kapital (maskiner, fysisk infrastruktur og bygninger), mens hele 64 prosent av veksten tilskrives menneskelig og sosial kapital.

Human Development Report 1996 bekrefter det som mange har fryktet: Vi velger selv om veksten også skal komme de fattige til gode. Det kreves bevisst prioritering og handling for å sikre at et lands inntekter blir brukt til å gi hele befolkningen en verdig sosial og menneskelig utvikling. Og velger man å la veksten komme de fattige til gode, viser det seg faktisk å være en god økonomisk investering. Og da skulle vel valget være ganske enkelt?

AFTENPOSTEN RETTER

År	Utviklingstrekk i norsk asylpolitikk											
	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	Sum 87-95	Sum 90-95	
Totalt antall asylvedtak	3666	7053	10212	5671	5816	6707	7722	12369	4357	20931	42642	63573
Innvilget asyl	271	147	357	190	123	141	54	22	29	775	499	1274
Innvilget asyl i % av vedtak	7,40	2,08	3,50	2,29	2,11	2,10	0,70	0,18	0,67	3,70	1,17	2,00
Innvilget humanitært opphold	2474	4431	5127	1473	1877	1494	757	5666	1909	12032	13176	25208
Innvilget humanitært i % av vedtak	67,49	62,82	50,21	25,97	32,27	22,28	9,8	45,82	43,81	57,48	30,9	39,65

Delene av tabellen som viser utviklingstrekk i norsk asylpolitikk var falt ut i gårstdagens kronikk. Professor Cecilie Halgards artikkel begynner slik. Enkelt sagt: Det er det nye tyordet når myndighetene forsøker å forsvare sin asylpolitikk. Det er feil å fortape seg i enkelt saker. En helhetlig analyse viser at Norge følger en stadig mer human flyktningepolitikk.

© Aftenposten